

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. בית סתום יש לו ד' אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות.....1
- ב. בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו.....2
- ג. מבואות המפולשות לעיר אחרת ובקשו בני העיר לסותמן בני אותה העיר ... אפילו כי איכא דרכא אחרינא נמי מעכבי.....2
- ד. מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.....3
- ה. מבואות המפולשין לרה"ר ובקשו בני מבואות להעמיד להן דלתות בני רה"ר מעכבין עליהן ... זימנין דדחקי בני רה"ר ועיילי טובא.....4
- ו. בבבל ... בי רדו יומא ... פרדסא ... בת שלשת קבין.....6
- ז. חלק בכור וחלק פשוט יהינן ליה אחד מצרא יבם ... הוייתו כבכור ואין חלוקתו כבכור 8
- ח. ההוא דובן ארעא אמצרא דבי נשיה כי קא פלגו א"ל פליגו לי אמצראי ... כגון זה כופין על מדת סדום ... אמרי ליה אחי מעלינן ליה עלויא כי נכסי דבי בר ... תרי ארעתא אתרי נגרי ... זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל ... תרתי אחד נגרא ... כגון זה כופין על מדת סדום ... אפושי לאו מילתא היא.....9

דף יב.

א. בית סתום יש לו ד' אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות

בית¹ שפתחו סתום יש לו ד' אמות, אבל אם פרץ פצימיו כלומר שסילק מזוזתו ומשקוף מפתחו אין לו ד' אמות², ומכל מקום לא איבד חלקו הידוע בחצר, אף על פי שסתם הפתח ופרץ פצימיו³.

¹ שו"ע ונו"כ קעב ז

² דכל שלא פרץ פצימיו אמרינן שיהזור ויפתחו, אבל משפרץ פצימיו ה"ז כסתום.

³ רמ"א שם עפ"י דברי הריב"ש (סימן תמח), ולא מיבעיא לדעת הראשונים שד"א לכל פתח אינו קנין גמור אלא קנין לשעה, ודאי שבסתימת הפתח איבד זכות הד"א של פתחו, ואפילו לדעת הפוסקים שהד"א לכל פתח קנין גמור הוא, אפשר שרק הד"א של הפתח הפסיד בסתימת הפתח שהוא כמחילה, אבל לא החלק בחצר שיש לו מכח שותפותו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ג. בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו

הלכה ברורה היא⁴ שקבר סתום מטמא כל סביביו, ובספרי פרשה חקת למדנו זה מקרא, דכתיב (במדבר יט פסוק טז) וְכָל אֲשֶׁר יֵגַע וְגו' אוּ בְקִבְרֵי יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים בְּקִבְרֵי, זה קבר סתום, או אינו אלא פתוח, אמרת ק"ו ומה אהל שהוא מקבל טומאה אינו מטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח הקבר שאינו מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח, עכ"ל הספרי. ומתבאר מזה דקבר סתום מטמא גם מאחוריו ועל גנו אבל פתוח אינו מטמא אלא כנגד המת בלבד.

בית סתום⁵ שהמת בתוכו, או שהיה לו פתח ופרץ את פצימיו כלומר שביטל המשקוף והמוזוזות, וסתמו, מטמא מכל סביביו⁶, והנוגע בו מאחוריו או מנגנו טמא שבעה מפני שהוא כקבר סתום.

נפתח בו פתח אפילו סתמו אם לא פרץ פצימיו הנוגע בו מאחוריו ומנגנו טהור ואין טמא אלא כנגד הפתח, וכמה יהיה שיעור הפתח, שלם המת פתחו בארבעה טפחים, וכזית מן המת פתחו בטפח, וגדול מכזית הרי הוא כמת ופתחו בארבעה.

ג. מבואות המפולשות לעיר אחרת ובקשו בני העיר לסותמן בני אותה העיר ... אפילו כי איכא דרכא אחרינא נמי מענבי

⁴ ערוך השולחן העתיד הלכות טומאת מת סימן יז סעיף א

⁵ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ז הלכה א

⁶ לדעת רש"י בית סתום מטמא ד' אמות סביבות הבית מדרבנן, כמו מת בחצר שתופס ד' אמות כמ"ש בס"י הקודם, והתוס' חולקים עליו ע"ש. ורבינו לא טמא אלא הנוגע נראה דפליג אפי' רש"י ז"ל וכן הבין הרלב"ח ז"ל בתשובה ס' קמ"ב עיין שם אמנם ממה שדימהו רבינו לקבר שהרי סיים מפני שהוא כקבר סתום נראה דכי היכי דקבר מטמא גם בד' אמות ה"נ בית זה אך לא ראיתי לרבינו לקמן הל' ד' שהזכיר הד' אמות לכן נראה שדברי הרלב"ח ז"ל עיקר. מעשה רקח שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מבואות המפולשין⁷ לדרך עיר אחרת, ובקשו בני אותם מבואות לסתמם שלא יעברו עוד שם, בני אותה העיר מעכבים עליהם, ואפילו יש להם דרך אחרת לעבור משם⁸, שכבר הוחזקו לקצר דרכם דרך אותם מבואות.

ד. מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו

כבר התבאר במסכת ב"ק דף כח. שמי שהיה דרך הרבים⁹ עוברת¹⁰ בתוך שדהו¹¹ אינו יכול לסלקם, ואפילו רצה לסלק הדרך ונתן לרבים דרך מצד אחר, ואינו יכול לסלקם גם מהדרך שנתן להם בשניה¹², והסכמת הפוסקים¹³ שאפי' נשאר לרבים מקום הילוך יותר משיעור רה"ר, אינו יכול לסלק ולצמצם הדרך, ויש אומרים¹⁴ דדוקא כשהחזיקו ברשות או מדעת הבעלים, אבל החזיקו שלא ברשות יכול לסלקם¹⁵, ואם היה המקום אינו ראוי להילוך,

⁷ שו"ע ונו"כ קסב ב

⁸ שנוסעין דרך מבואות אלו למקום אחר, אפילו יש להן דרך אחר, והיינו כשזה קרוב יותר. סמ"ע שם י

⁹ שו"ע ונו"כ שעז א

¹⁰ ולא נתבאר בכמה מיקרי החזיקו. ועי' שו"ת דברי חיים ה"ב חו"מ סי' יג שהאריך בהלכה זו, ובמ"ש בערך ש"י בדבריו, וכתב הד"ח דלא אמרינן מיצר שהחזיקו בו אלא כשהחזיקו בהילוך שדרך ב"א להקפיד, אבל במה שנחו שם לפעמים, או בהילוך שאין מקפידים ע"ז אפי' בחצר פתוח לא מיקרי החזיקו, עיין שם. ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"א סימן ה האריך לדון בדין מיצר שהחזיקו בו רבים, וכתב שכמה ראשונים סוברים דבהילוך לבד מיקרי החזיקו, והביא בשם שו"ת מהר"י הלוי סימן כ בדין אחד שנתן רשות לאנשי ביהכנ"ס לעבור דרך חצרו בשעת תפלה, ובמשך הזמן הלכו גם בשאר היום דלא הוי חוקה משום שלא עשו מעשה תיקון, ומשמע שא"צ הסכמה בפירוש.

¹¹ ולכאורה נראה שבשדה בור או קרקע פנוי שמחמת שלא היה איכפת לו לא מיחה באחרים שעברו ברשותו לקצר הדרך, ועתה גמר בדעת לבנות או לזרוע שם, לא מסתבר לומר שמשום כך יפסיד כל שדהו, וכ"ש כשלא נתן בפירוש רשות, שאין בזה משום מחילה, ועכ"פ נראה שאם ירצה לתת להם מקום מעבר בקצה שדהו אין הרבים יכולים לומר שרוצים לעבור דוקא באמצע השדה. שוב ראיתי שבשו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' קלח דן בשאלה מעין זו, ולאחר שהביא מדברי הפוסקים הביא מדברי הבית אפרים דלעיל דמשמע שכל שיש אומדנא דמוכח שלא היה בדעתו להפקיר שדהו לא מיקרי מיצר שהחזיקו בו. פתחי חושן שם פרק ח הערה פא

¹² כתב הסמ"ע דדוקא בדרך של רבים אפי' ממקומות דעלמא, שדרך הראשון הרי החזיקו בו מכבר, והדרך השניה נתן להם מדעתו, משא"כ בדרך שהיה מיוחד רק לבני מבוי או עיר אחת ולא לזולתם, ובני העיר או ז' טובי העיר רוצים להחליף הדרך, תנאם ועסקם קיים, וכ"ש שלא זכו בשניהם.

¹³ כ"כ הרשב"א והסכימו עמו הב"ח והפנ"י והבי"א, ועי' בפת"ש שם שמדייק מדברי הבאה"ג שגם דעת הרמב"ם כסברת התוס' שאם נשאר שיעור רה"ר יכול לסלקם, וכתב בשו"ת גור ארי יהודה סימן מה שיכול לומר קים לי כשיטת התוס'.

¹⁴ רמ"א שם ולא מיבעיא קודם שהחזיקו שיכול למנעם, וכמ"ש בגמרא לינקוט פיזרא (מקל) וליתיב, אלא אפילו לאחר שהחזיקו, אם מתחלה היה שלא ברשות, יכול לסלק

¹⁵ כתב הסמ"ע שכל שרבים מוחזקים בו עתה לפנינו, מוענים להם שבודאי ברשות החזיקו בו, ועי' בהגהות חכמת שלמה שכתב דלא מיקרי רבים אלא ברוב העיר אבל לא בכמה יחידים, ועוד כתב שבמקום דלא ניחא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטבלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לא מיקרי החזיקו אלא כשהרבים השווהו ותיקנוהו להילוך, ויש אומרים¹⁶ שאם נתן השלטון רשות לסלק דרך הרבים מותר.

י"א¹⁷ שבזממה"ז אין לדון דין מיצר שהחזיקו בו, כיון שבעל הקרקע מחזיק בשטר הרשום על שמו בספרי הממשלה אין בדעתו למחול, ודינא דמלכותא דינא.

ה. מבואות המפולשין לרה"ר ובקשו בני מבואות להעמיד להן דלתות בני רה"ר מעכבין עליהן ... זימנין דדחקי בני רה"ר ועיילי טובא

במסכת עירובין דף ב. התבאר שמבוי סתום הוא, לדעת רוב הראשונים, רשות היחיד מן התורה, היות ומקום המוקף שלש מחיצות הוא רשות היחיד ומותר מן התורה לטלטל בו. אלא שחכמים גזרו שיש צורך לתקן את הצד הרביעי, הפתוח לרשות הרבים, כדי שיוכלו לטלטל בתוך המבוי¹⁸. ותיקנו חכמים שיעשה אחת משתי צורות של תיקון למבוי כדי שיהא מותר לטלטל בו.

א. העמדת לחי, שהוא עמוד גבוה עשרה טפחים, בצידו של פתח המבוי הפתוח לרשות הרבים.

תשמישייהו, כגון אחורי החצר, דתשמיש ע"י הדחק הוא, אין זה חזקה לרבים, עיין שם. ובכסף הקדשים בסימן שעז כתב שאם החזיקו לילך דרך חצר שדלתותיו ננעלות בלילה, לא שייך חזקה לגבי לילה, ואף על פי שלפעמים היה פותח גם בלילה, כיון שבידו לנעול לא מיקרי חזקה. וכ"כ בכנה"ג בשם מהריב"ל.
¹⁶ פת"ש בשם הרמ"א סימן קסב סעיף א לענין להעמיד דלתות במבוי שמדינא דמלכותא השווקים והרחובות שלהם, ואפשר דהיינו דוקא כשהוא לטובת בני המבוי, אבל בלא"ה אין כח בדינא דמלכותא לקלקל הרבים, וצ"ע, ובפת"ש שם כתב דהיינו דוקא לאחר שכבר נתן רשות, אבל לכתחלה אסור לבקש רשות על כך ולהזיק הרבים, עיי"ש. ועי' שו"ת בית שלמה חו"מ סי' קכח וקכט, ודן שם בד"ק ישראל שקנה מהשר לענין ישראל הבא מחמת עכו"ם.

¹⁷ בשו"ת מהר"י הכהן חו"מ סי' כט ועיי"ש שדן אם דין מיצר שהחזיקו בו הוא מדין מחילה או מדין הפקר.
¹⁸ וטעם הנזירה, כי חששו חכמים, שמא מתוך שראשו האחד של המבוי פתוח לרשות הרבים או לכרמלית, יבואו אנשים למעות ולדמות את היתר המלטול במבוי למלטול ברשות הרבים, ויבואו לטלטל אף ברשות הרבים גמורה, או להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים גמורה, או שיבואו למעות ולומר, כיון שפרוץ המבוי במלואו לרשות הרבים ושוה הוא לרשות הרבים, אף המבוי רשות הרבים הוא, ויבואו לטלטל מרשות הרבים הסמוכה לתוך המבוי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ב. נתינת קורה על שני כתלי המבוי, משני צידיו, לרוחב המבוי בצדו הפתוח לרשות הרבים.

ומשום כך בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי כדי שיכולין להשתמש בה בשבת.

אבל אם באו להעמיד לו דלתות אפילו אחד מהם איזה שירצה יכול לעכב, ואפילו אם הם רוצים לעשות משלהם ואינן מבקשים ממנו שיתן גם הוא להוצאה זו, יכול הוא לעכב ולומר אני רוצה ליכנס בחבילתי עד פתחי¹⁹, ואפילו אם יסכימו כולם להעמיד לו דלתות בני רשות הרבים מעכבין עליהם, ואפילו אם ירצו להעמיד הדלתות בפנים במבוי הרבה, בני רשות הרבים מעכבין עליהם, ואין חילוק בין שהוא מפולש מצד אחד בין משני צדדים²⁰. לפי שפעמים יש דוחקים ברשות הרבים ונכנסים לתוך המבוי על ידי הדחק²¹.

ואפילו מכרו בני המבוי²² את המבוי כדי להעמיד דלתות והכריזו שכל מי שלא יערער שאבד זכותו ולא ערערו בני רשות הרבים, אפילו הכי יכולין למחות ולא אמרינן מדשתקו מחלו²³.

אולם מבואות קטנים הפתוחות לאותן מבואות הפתוחים לרשות הרבים או לסימטא, רשאיין הם להעמיד דלתות, ואין בני רה"ר יכולים לעכב, שעד לשם אין נדחקין בני רשות הרבים, אולם אחד מבני המבוי רשאי לעכב²⁴.

¹⁹ וש, והמשקוף שעל הדלת מעכב אותי מלכנס בחבילתי שעל כתיפי, וגם הדלת עצמה תעכב אותי מלכנס, עד שאצטרך לפרוק חבילתי שעל כתיפי או מעל ידי כדי לפתוח הדלת, וזה יהיה לי עכבה ומירחא. סמ"ע שם

ב
²⁰ סמ"ע שם ד

²¹ פירוש, ביום השוק שיש הרבה בני אדם ובהמות ברה"ה מעיירות אחרות ואינן יכולין לעמוד ברה"ה, אז דוחקים ונכנסים לתוך המבואות. ומסיק בטור (סעיף ג') וכתב, דלאו דוקא פתוח לרה"ה ממש אלא ה"ה לכרמלית או לסימטא, ע"ש, וז"ש מור"ם בהג"ה סעיף א' ז"ל, מיהו מבואות הקטנים הפתוחים לאותן הפתוחין לרה"ה או לסימטא הוא דמותר, משמע הא פתוח לסימטא עצמה אינו מותר. סמ"ע שם ו

²² רמ"א שם

²³ דקידרא דבי שותפי של רבים הוא וכל אחד סמך על חברו שימחה הוא לכך לא מיחה, ועוד מי נתן להם רשות למוכרה כדי להעמיד דלתות, ואין זה שלהם שהוא בחזקת הרבים למחות בידם ואין מכירתם מכירה.

²⁴ משום דהטעם שאני רוצה ליכנס בחבילתי שייך גם במבואות הקטנים הפתוחים למבוי הפתוח לרה"ה, וגם אם יש לו פצימין. סמ"ע מג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יש אומרים שמבוי שניכר בראשו כמין פתח שיש לו פצימין, כלומר שיש לו כעין מזוזות²⁵, אמרינן שמתחלה נעשית לשם כך ברצון בני העיר ויכולין להעמיד להם דלתות.

בני מבוי שהיה במבוי שלהן שכונה בחצר אחד ובו בית הכנסת ובית המקוה, והחצר סגור בדלתות והמבוי פתוח לרשות גוים, ובמקום אחד דרים ישראלים שיש להם דרך על זה המבוי לילך לחצר ההוא לצורך טבילה או תפלה, ובני המבוי רוצים להעמיד דלתות כדי להשמר מן הגוים הנכנסים, הישראלים האחרים יכולין למחות בידם, מפני שעכשיו גורמים להם טירחא יתירה, שאינו דומה עיכוב פתח אחד לעיכוב שני פתחים, ואף על פי שרוצים להסיר הדלת מן החצר ולקובעם בראש המבוי, יכולין לומר כבר הוחזקנו בכל המבוי ללכת בה בכל זמן שנרצה בלי עיכוב אתם מקלקלין עלינו. ועוד כשהחצר היה נעול והיינו דופקים עד שפתחו לנו היינו עומדים במבוי של ישראל ולא פחדנו, אבל עכשיו נצטרך לעמוד בין הגוים עד שתפתחו לנו ויש סכנה, וטענתם טענה.

וכל זה משורת הדין, אבל אם נתן להם המלך רשות להעמיד דלתות במבוי שלהם דינא דמלכותא דינא, כי השווקים והרחובות שלו הן ויכול לעשות בהם מה שירצה²⁶. מיהו נראה לי אם אותן הישראלים הדרים חוץ למבוי יכולין לבטל הרשות מן המלך, רשאיין הם לעשותו ואין מוחיין בידם, כיון שהדין עמהם. ועוד שלכתחילה אסור לבקש מהמלך שיתן רשות להעמיד דלתות²⁷.

ו. נבנל... בי רדו יומא... פרדסא... בת שלשת קבין

כבר התבאר לעיל דף ב: ודף יא. ששותפים²⁸ ברכוש משותף, בין בקרקע ובין במטלטלין, בין מחמת קניה בין מחמת מתנה ובין מחמת ירושה, או שזכו בו מהפקר²⁹, אם אין בו כדי חלוקה כלומר שלא ישאר לאחר חלוקה

²⁵ שהיה בו פתח בדופן רביעית שאינו רחב כרחבו של מבוי ויש לו פצימין ומלבן לעכב רגל ר"ה ממנו, מעמידין לו דלתות

²⁶ ועיין כסף הקדשים אודות שנוי דרך הרבים ששר ומלך המרשים לבנות אין עוד חשש על זה. אולי עיין יכולים לילך לשר אודות למחות הבנין. קודם שהולך בדייני ישראל כיון שהדיינים יאמרו כפי רשות מהשר עי"ז הוא מקדים את עצמו שלא יתן השר רשות

²⁷ פ"ת שם ג

²⁸ שו"ע ונו"כ קעא א

²⁹ ודוקא בהשתתפו לשמוש יחד אבל אם נשתתפו לשם עסק כבר נתבאר בסימן קעו אם ובאיזה אופן יכול לבקש את חבירו לחלוק,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לכל אחד שיעור תשמיש אין האחד יכול לכופ את חברו³⁰ לחלוק³¹, אבל אם יש בו כדי חלוקה יכול האחד לכופ את שאר השותפים לחלוק.

איזהו כדי חלוקה, כל שאילו יחלק לפי השותפים יגיע לפחות שבהם³² חלק שיש עליו שם דבר שלם, וצריך גם שיהא ראוי לתשמיש כמו שהוא³³, כגון חצר³⁴ שיעורו ארבע על ארבע אמות מרובעות. ובשדה שיעורו מקום הראוי לזריעת ט' קבין. גנה כדי זריעת חצי קב, פרדס כדי זריעת ג' קבין, ודוקא בא"י, אבל בבבל אין חולקין את השדה עד שיהא בה כדי לשכור פועל לעבודת יום אחד. וחדר אין צריך ד' אמות, שחדר אינו עשוי רק להצניע חפצים והוי כמו תיבה³⁵.

ומשום כך לפי מושגי זמננו השיעורים הם שונים, וגם מה שנתנו שיעור לכדי עבודת פועל ליום אחד אפשר שבזמננו אין דרך לשכור פועל ליום אחד³⁶.

דף יב:

³⁰ ומכל מקום יכול לכופו בנוד או אגוד.

³¹ וכתב החזו"א (ב"ב סוף סימן ו) שהכפיה לחלוק בדבר שיש בו דין חלוקה אינו מתקנת חכמים, אלא עיקר קנין השותפות כשאין חלקיהם מסוימים ולכל אחד יש בכלול דכל מה דשפיר ליה מפי ליהנות מן השותפות קנוי לו, ובכלל זה הזכות לחלוק, וא"צ דעת שותפו להקנות לו, אלא ב"ד מחלקין על כרחו וחבירו קונה על כרחו,

³² כן הוא בשו"ע ונו"כ שם ג, והוא מדברי הרמב"ם (בפ"א מה' שכנים), ופירש הסמ"ע דהיינו שהם כמה שותפים ולאחד מהם יש פחות מהשאר, אף על פי שלשאר השותפים ישאר כדי חלוקה, אם לאחד ישאר פחות מכדי חלוקה יכול זה לעכב מלחלוק, ועי' ש"ך (סימן קטו ס"ק כב) שלכאורה סובר הרמב"ן שאף אם ישאר לאחד פחות משיעור חלוקה יכול זה שיש לו כשיעור לחלוק, והש"ך שם תמה עליו, עיין שם.

³³ שו"ע ונו"כ שם ה שלא יצטרך לעבור על חלק חברו

³⁴ שו"ע שם, ולענין כדי חלוקה בבית הביא המרדכי (בפ' המוכר פירות) ב' דיעות אי סני בדע"ד או בעינין ו' על ו', עיין שם (והביאו בד"מ סימן קעא סק"ב ובהגהה בסמ"ע סק"ט), ומיד אחר זה הביא הד"מ מדברי המרדכי שם דחדר הוי כדי חלוקה אפילו אין לכל אחד ד"א שאינו עשוי אלא להצניע שם חפצים כמו תיבה בעלמא, ומדברי המרדכי שם נראה דחדר דהכא היינו כעין מחסן שלנו, שאינו עשוי לדירה, ועי' במרדכי שם באריכות, וצ"ע אם שייך לחלוק בית אחד לשנים, אפילו יש שם שיעור, שאין דרך לדור בחדר אחד שני אנשים, והוי כמפחיתו, ועי' ברמ"א (סעיף יד) לענין דין חלוקה בבית.

³⁵ סמ"ע ונתידה"מ ה

³⁶ פתחי חושן חלק ז פרק ו הערה י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ז. חלק בכור וחלק פשוט יהיננו ליה אחד מצרא יבם ...

הוייתו כבכור ואין חלוקתו כבכור

הבכור נוטל³⁷ פי שנים בנכסי אביו. והיינו שמחלקים הנכסים כאילו יש עוד בן³⁸, והוא נוטל כשני בנים. ונוטלם כאחד במיצר אחד.

לפיכך אחים הבאים³⁹ לחלוק והבכור שבהם נוטל פי שנים, והחלקים שווים באופן שחולקים לפי מדה שלא שמו שדה כנגד שדה בתוספת עלוי, ולא היה לפשוט שדה במיצר אלו השדות, נוטל הבכור חלקו וחלק הבכורה סמוכים זה לזה, דכתיב (דברים כא פסוק יז) **פִּי שְׁנַיִם שִׁיהִיו שְׁנֵי הַחֲלָקִים כְּחֶלֶק אֶחָד**⁴⁰.

ואם אין החלקים שווים אלא צריכים שומא ועילוי, יש אומרים⁴¹ שגם בזה נוטל הבכור ב' חלקיו סמוכים, ויש חולקים⁴², ואם היה הפשוט מצרן, כגון

³⁷ שו"ע ונו"כ רעו א

³⁸ כגון שיש בכור ובן אחד מחלקים לג' חלקים והבכור נוטל ב' שלישי, ואם יש חמשה בנים מחלקים לששה והוא נוטל כשנים, ובן על דרך זה חולקים לעולם, וכתב בשו"ת אבנ"ו (חו"מ סימן יד) שאם יש שני פשוטים, האחד ציית דינא ומוכן לתת פי שנים, והאחר אינו רוצה ליתן, אינו יכול לתבוע מהכשר שישלם גם עבור חלק השני, ופשוט הוא.

³⁹ שו"ע ונו"כ קעד ב

⁴⁰ וכתב הסמ"ע שאם הם שני אחים והרי הבכור נוטל שני שלישי והפשוט שלישי, מחלקים השדה לג' חלקים והבכור נוטל האמצעי בלי גורל, ואח"כ מחלקים החלקים שבצדדים בגורל, וממ"נ זוכה בשני חלקיו יחד, ואם יש יותר משני אחים, כגון שיש ג' או ד' אחים מחלקים השדה לד' או לה' חלקים וכל חלק שזוכה הבכור זוכה בעוד חלק סמוך לו מדין פי שנים

⁴¹ שו"ע שם שלא חילק בין שווים לשאינם שווים, כדעת הרמב"ם, ואף על גב דגבי סתם אחים או שותפים כשאין החלקים שווים ס"ל לרמב"ם דאין כופין לתת חלקו סמוך למיצר, שאני הכא דאיכא קרא, וע"כ אתי קרא לכה"ג, דאילו בחלקים שווים אף בלא קרא ס"ל לרמב"ם דכופין ליתן חלקו סמוך למיצר שלו, ועי' פרישה שם

⁴² רמ"א שם כדעת הטור בשם הרא"ש, והרא"ש לשיטתו דבסתם שותפים אפילו בשווים אין נותנים חלקים ביחד, אתי קרא לומר דבשוים נוטל בכור חלקיו ביחד, וממילא אין לנו לימוד לתת לו שני חלקיו ביחד גם כשאינם שווים. וכתב עוד הטור בשם הרא"ש שאפילו אם כולה שוה (שגם לדעת הרא"ש נוטל הבכור פי שנים ביחד), אם יש לפשוט מענה, כגון שיש שם ב' שדות והפשוט מצרן לגדולה, יכול לומר אחלוק בו כדי שיפול חלקי קרוב לשדה שלי, אף על פי שלא יטול הבכור כל חלקו ביחד, ור"ל שבאופן זה סובר הרא"ש שאין נותנים ב' חלקים לבכור ביחד, אלא הפשוט יכול לתבוע לחלק בגורל שמא יצא הגורל באופן שיזכה בחלקו סמוך למיצר שלו, אף על פי שבזה יפסיד הבכור חלקיו ביחד, ונראה הטעם דדי לנו לאוקמי קרא דפי שנים כשאין לפשוט שום מענה. וכתב הבי"י שלדעת הרמב"ם אף בזה נוטל הבכור חלקיו ביחד, דגזירת הכתוב הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שיש ב' שדות האחת פי שנים מהקמנה, והפשוט מצרין לגדולה, יכול הפשוט לכוף לחלוק באופן שחלקו יהא קרוב לשדהו.

היבם⁴³ אע"פ שזיכתה לו תורה חלק אחיו המת בנוסף על חלקו בירושה, מ"מ לא ריבתה לו תורה בלשון פי שנים כבכור, וממילא דינו כשאר שותפים ואין דינו כבכור לענין זה ונוטל חלקו וחלק אחיו בגורל כשאר אחים, אם עלו במקום אחד עלו, ואם עלו בב' מקומות עלו. אולם אם היה המת בכור, נוטל היבם ג' חלקים, והיינו גם חלק פי שנים של המת⁴⁴.

ת. ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיה כי קא פלגו א"ל

פליגו לי אמצראי ... כגון זה כופין על מדת סדום ...

אמרי ליה אחי מעלינן ליה עלויא כי ננסי דבי בר ... תרי

ארעתא אתרי נגרי ... זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל

... תרתי אחד נגרא ... כגון זה כופין על מדת סדום ...

אפושי לאו מילתא היא

האחים או השותפים⁴⁵ שבאו לחלוק השדה המשותפת, אם היתה כולה שוה בערכה ואין חלק אחד שוה יותר מחלק השני, אם מחמת עידית וזיבורית, בית הבעל ובית השלחין, שדה הלבן ושדה אילן, סמוך לנהר או רחוק, וכל כיוצא בזה, וכל אחד נוטל במדה לפי חלקו. מחלקים ביניהם לפי מדה, ואם אינה שוה בערכה חולקין לפי שומא. ששמין ערך אמה עידית כנגד אמה זיבורית ונוטל פחות, או שמעלה בדמים,

לתת לו חלקיו ביחד, ונראה דאע"פ שגם להרמב"ם אפשר לומר די לנו אם נקיים גזיה"כ כשאין הפשוט מצרין, וכעין סברת הרא"ש לעיל, צריך לומר דלהרמב"ם לא אמרינן די לנו, וגזיה"כ הוא בכל אופן שהוא.

⁴³ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁴ בהגהות שי למורה (קסג סעיף א) למורה ושכ"כ ביש"ש (פ' החולין סימן כג), ועי' שו"ת רדב"ז (ח"א סימן סו) דלא משמע כן

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם קעד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם אינם מתרצים חולקים לפי גורל, דהיינו לאחר ששמו השדה מחשבין כמה אמות יוצא לחלק אחד כנגד חלק אחר משובח או גרוע, או כמה צריך להעלות בדמים עבור חלק משובח, ונותנים כל החלקים בקלפי אחד ושמות האחים או השותפים בקלפי אחר, ונוטל מכאן גורל ומכאן גורל, וכל אחד נוטל לפי מה שזכה ע"י הגורל.

ביקש אחד מהם לקבל חלקו בלי גורל בצד אחד הסמוך לשדהו, והחלוקה לפי מדה, והחלקים שווים, יש אומרים⁴⁶ שכופין שאר השותפים לכך מדין כופין על מדת סדום⁴⁷, מכיון שזה נהנה שיהיה חלקו סמוך לשדהו⁴⁸, וזה לא חסר⁴⁹. ויש אומרים⁵⁰ שאין כופין, ושאר השותפין יכולים לתבוע ממנו העילוי מה ששזה לו כאן יותר, או שיחלקו בגורל, ויש אומרים⁵¹ שדין זה נשאר בספק.

⁴⁶ דעת המחבר כדעת הרמב"ם

⁴⁷ ולדעת הרמב"ם מה שאמרו מעלין כנכסי דבי בר מריון, היינו כשחלקו בשומא ועילוי

⁴⁸ כתב הב"י בשם המרדכי בשם ספר החכמה שגם בבתים יכול לומר שבצד זה ניחא לי יותר, או משום שמצוי להשתכר יותר או משום ריוח אחר, ואף על פי שבמרדכי בשם מהר"ם משמע שלרש"י אין בבתים שום מעליותא בזה יותר מזה, כתב הב"י דע"כ צ"ל דספר החכמה חולק, או דאירי שידוע שבצד זה יש מי שצריך לו ביותר ויוכל למכרו ביוקר, אבל בסתם בתים לא שייך סברא זו.

⁴⁹ ודעת רש"י כעין דעת הרמב"ם אלא שמחלק שאם אין לו שום תועלת בחלק זה יותר מבזה כופין עמ"ס, אבל אם יש לו איזה צד תועלת בחלק אחד, כגון שחושש שלפעמים זה ניתן להשקות וזה לא, אין כופין, וע"י בב"י ופרישה שביארו באריכות שימת רש"י והרמב"ם, וע"י צ"צ (פסקי דינים לחו"מ סימן קעד).

⁵⁰ רמ"א שם, כדעת הרא"ש בפסקיו (ולא כתשובותיו) שהסכים לפירוש ר"ת בהא דעלוי כנכסי בר מריון שעצם ההנאה שאם לא יזכה בגורל יוכל לתבוע תוספת דמים מפני שהוא רוצה בזה, מיקרי זה חסר, ושוב אינו בכלל מדת סדום. ועיין בטור (מדברי הרא"ש בשם הר"י יונה), שאם פקח הוא, יפחות ממה שהם מעלים בשומא ועיין בנה"מ ס"ל ש"א שאין פקחותו מועלת לו, ועל כרחו ישלם כמה שהם העלו בשומא, או יסכים לגורל, אולם צ"ע שהסמ"ע העתיק דברי הטור בשם הר"י יונה בלא שום חולק.

⁵¹ רמ"א שם עפ"י דברי המרדכי (בפ' השותפין), וכתב שבתחלה ימילו גורל, ואם יזכה זה בצד המיצר שלו הרי טוב, ואם לא יזכה, עדיין לא זכה השני אלא כדין ספק משום דשמא הלכה כרש"י שלא אמרו מעלין כנכסי דבר מריון אלא במקום שיש צד עלוי חוץ מעצם רצונו סמוך למיצר שלו, כגון שלפעמים זו מתברכת יותר מזו וכיוצא בזה, אבל כשאין שום צד עלוי אלא מפני רצונו סמוך למיצר, מודה דכופין עמ"ס, ושמא הלכה כר"ת שגם בלא צד עלוי אין כופין, ולכן יהיה הדין כדין ספק במקום שאין אחד מוחזק יותר מחבירו, וכל דאלים גבר, וכתב בשו"ת שב"י (ח"ב סימן קסז) שמצינו שבמקום פלונתא דרבוותא אמרינן כל דאלים גבר (גיטין דף ס ע"ב), שאמרו השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר. וסיים השב"י שבזמננו לא אמרינן כל דאלים, שאנחנו בגולה ויש כמה הששות אם נפסוק כן, וגם הטעם דמי שהאמת אתו יתגבר לא שייך בזמנים שרבו המתפרצים והאלמים שמוסרים נפשם על ממון שאינו שלהם, על כן מוטב לומר יחלוקו, ויש להסתפק מה שייך בנדון דידן יחלוקו, ואפשר שנותן חצי העלוי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לא היתה השדה⁵² כולה שוה והזקקו לחלוק על ידי שומא והשלמת עילוי וביקש האחד לקבל חלקו על פי השומא סמוך למיצר שלו, לכו"ע אין שומעין לו, אבל אם רוצה חלקו בצד השוה פחות כמדת חלק היפה, יש אומרים⁵³ ששומעין לו.

⁵² שו"ע ונו"כ שם אפילו לדעת הרמב"ם, דכיון שכבר באו לשומא ועילוי יכולים להעלות גם אותו עילוי במה שסמוכה לצד שדהו, ואין בזה משום מדת סדום, ויש לעיין לשיטת רש"י שמפרש הך דמעלינן כנכסי בר מריון שלפעמים זה טוב מזה, א"כ לאחר השומא ועילוי לא שייך טעם זה, ועי' חזו"א (ב"ב סימן ח).

⁵³ שו"ע שם, והיינו שרוצה בזיבורית כאילו היא עידית בלי שימול יותר או בעילוי דמים, דלא גרע מאילו כולה שוה שסובר הרמב"ם ששומעין לו, ונראה שלדעת הרא"ש אף בזה אין שומעין לו, דסוף סוף יכולים לומר מעלינן וכו', כיון שיש להם זכות לחלוק בגורל, וכ"כ בנה"מ. וכתב הסמ"ע דאע"ג דס"ל להרמב"ם (בסימן קעא סעיף ז) שאם רוצה לוותר מחלקו יכול השני לומר איני רוצה מתנה משום דשונא מתנות יהיה, שאני הכא שלגבי זה אין זו מתנה משום שהסמיכות למיצר שלו שוה לו יותר, ואף על גב דגם התם מסתמא שוה לו, דאל"ה לא היה נותן, אפשר שזה דבר השוה לכל העולם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

